

Op stap met de medewerker monitoring

De SNL-monitoring is het edele handwerk van mensen met een enorme soortenkennis, een scherp oog en vaardigheid om alle gegevens netjes op te slaan en te verwerken. Om te zien hoe dat in zijn werk gaat, gingen we mee met Kim Lotteman van Natuurmonumenten voor de monitoring van de Oostelijke Binnepolder van Tienhoven in de provincie Utrecht.

tekst en foto's Geert van Duinhoven (redacteur Vakblad)

> Natuurlijk is het leven van de medewerker monitoring niet altijd zo mooi als vandaag. Het zal vast ook wel eens regenen. Of koud zijn. En soms is het misschien een wat minder interessante plek waar je moet inventariseren. Maar vandaag is alles perfect. Voor Kim Lotteman staat deze ochtend de Oostelijke Binnepolder van Tienhoven op het programma. Het gebied is onderdeel van het Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen. Het is prachtig weer, zonnig, niet te warm, geen regen op komst. En dan op pad mogen in een prachtig gebied dat enkele jaren geleden flink onder handen is genomen, onder andere omwille van de ontwikkeling van trilveen.

In 2018 is van een aantal percelen de bovenste laag grond afgegraven. Daardoor kan het kwelwater beter aan de oppervlakte komen. Het flexibele waterpeil zorgt ervoor dat de trilvenen in de winter overstromd raken met kalkrijk oppervlaktewater. Daarnaast komt er plaatselijk schoon en kalkrijk grondwater van de Utrechtse Heuvelrug uit de bodem naar boven 'kwellen'. Dat zorgt voor meer kalkrijkdom en een betere vochtthuishouding. Na de herstelmaatregelen zijn de algemene veenmossen door de overstroming met kalkrijk oppervlaktewater grotendeels verdwenen en zijn er bijzondere soorten als gekruld sikkelmoss en rood schorpioenmos voor teruggekomen. Het zijn twee indicatoren die laten zien dat het laagveen weer gezond is en de biodiversiteit toeneemt.

Tablet en Gardena-hark

Dit bijzondere gebied is aan de beurt voor de zesjaarlijkse SNL-monitoring. Kim Lotteman is dit jaar daarom al vaker een dag of een halve dag in dit gebied geweest. Deze laatste

ronde is bedoeld om de late plantensoorten nog te bekijken en misschien nog wat eerder gemiste soorten te zien. Bij de auto is het even goed nadenken wat er allemaal nodig is: loep, verrekijker, kaarten, veld-tablet en natuurlijk zijn Gardena-hark. Dat is een multifunctioneel ding voor hem: Lotteman kan de 'wandelstok' ook gebruiken om planten (of afval) uit de sloot naar zich toe te trekken, maar ook om ook eventuele vervelende honden van zich af te houden. De tablet is een onmisbaar hulpmiddel. Op de eerste laag die Lotteman laat zien, staan bijvoorbeeld veel rode kriskraslijnen. Daar heeft hij in vorige rondes al gelopen. De looproutes zijn bijgehouden via GPS. Via andere kaartlagen kan hij zien waar hij bepaalde plantensoorten heeft waargenomen. Daar staat nog niet alles op. Van een afstandje ziet hij het al meteen. 'Dwergzegge, een vrij zeldzame soort in veengebieden. Je voelt het veengebied als je hier loopt, de grond onder ons beweegt. Het is een klein stukje trilveen. Ik had dwergzegge hier wel verwacht, maar in de eerdere rondes was ik de soort nog niet tegengekomen, omdat hij pas vrij laat in het jaar te zien is. Nu kan ik 'm op de kaart zetten. Het is dus belangrijk om niet te proberen de hele flora- en vegetatiemonitoring in een enkele ronde te doen. Dit is denk ik de derde of vierde keer dat ik hier kom. Elke keer wordt de soortenlijst weer wat langer.' Spiedend loopt hij rustig door. Af en toe met een schuin oog naar de tablet, meestal speurend naar de vegetatie. Of naar de lucht. 'Kijk, een purperreiger. Een soort die hier inmiddels veel voorkomt. Best bijzonder. Tijdens mijn florakaracteringen let ik ook op andere soortgroepen zoals broedvogels, dagvlinders, sprinkhanen en libellen die hier in Tienhoven voorkomen en die ik moet tellen voor de SNL-monitoring.'

Uitgebreider

Het wordt al snel duidelijk dat Lotteman hier niet alleen komt om 'SNL-soorten te scoren'. Heel strikt zou de monitoring daaruit kunnen bestaan. Maar dat is zeker niet de bedoeling. 'We maken elke zes jaar een SNL-monitoring en elke twaalf jaar een vegetatie- en structuurkartering. Vooral die laatste wordt nog wel eens vergeten. Een klein bosje of wat lage struwelen lijken in een gebied als dit niet zo belangrijk. Voor de vegetatie zelf klopt dat wel, maar zeker voor vogels kunnen die heel belangrijk zijn. Vandaar dat ik die ook altijd meeneem. Ik inventariseer dus ook andere soorten die niet op de SNL-lijsten staan. Voor de subsidie moet je het lijstje scoren, maar de beheerder wil veel meer weten, zoals kwelindicatoren, en speciaal in dit gebied ook soorten die belangrijk zijn voor verlanding van de petgaten. Dus inventariseer ik uitgebreider. Dat is een eigen keuze van Natuurmonumenten.'

De vegetatie- en structuurkarteringen heeft Lotteman in de loop van het voorjaar en zomer gemaakt. Het zijn de 'klasieke' karteringen op basis van bedekking en voorkomen van soorten. En die zijn gerangschikt naar vegetatietypen. 'De beheerder wil graag weten welke typen er zijn voor zijn of haar beheer. Strikt genomen is het voor mijn werk niet eens zo belangrijk wat de beheerder ermee doet. Ik breng in kaart wat er is; de beslissingen over het beheer liggen bij de beheerder. Natuurlijk denk ik mee. Vaak vraagt een beheerder om speciaal ergens op te letten.'

Rond wintergroen

Dat laat Lotteman zien op een plek die snel aan het verlanden is en waar het open water een echte vegetatie heeft gekregen. 'De beheerder wil weten hoe snel de verlanding gaat, welke soorten erin voorkomen, zodat hij daar het beheer op kan aanpassen. Op de kaart heb ik gezet waar de grens tussen water en verlanding dit jaar ligt.' In dit gebied

heeft de beheerder ook gevraagd om speciaal te letten op de vegetaties in de sloten. Officieel is dat niet de verantwoordelijkheid van Natuurmonumenten, maar van het waterschap. Maar als de medewerker monitoring in het gebied is, is het wel zo handig om meteen ook de sloten mee te nemen. De tablet van Lotteman is ook handig voor de historische opnamen. Hij heeft kaarten met historische waarnemingen bij zich. Die geven aan waar hij extra goed kan letten op bepaalde soorten. Rond wintergroen (*Rola rotundifolia*) is zo'n soort. 'Die heeft hier wel gestaan. Het zou mooi zijn als deze na alle inrichtingswerkzaamheden weer terugkomt. Ik heb op deze plek daar nu speciaal op gelet, maar de soort nog niet gevonden. Gelukkig is de soort elders in de Oostelijke Binnepolder wel opnieuw verschenen.'

Zelf doen of uitbesteden

Natuurmonumenten heeft twee medewerkers monitoring in dienst, waar Lotteman er dus een van is. Kunnen zij met z'n tweeën alle benodigde monitoring doen? 'Nee, zeker niet. Elk jaar vragen we alle beheerders welke monitoring ze willen hebben. Het gaat niet alleen om de verplichte monitoring, bijvoorbeeld SNL, maar ook om andere inventarisaties, zoals voor Natura 2000. Wij leggen alle verzoeken bij elkaar en beoordelen wat we zelf doen en welke inventarisaties we uitbesteden. Soms doet een bureau al jaren de monitoring in een bepaald gebied. Als dat tot tevredenheid verloopt, gaan we graag met hen door. Het moet vooral praktisch zijn. Soms zijn er bijzondere verzoeken waardoor we graag zelf eens willen kijken, soms is dat helemaal niet nodig.'

De monitoring voor flora heeft een cyclus van zes jaar (welke aangewezen soorten komen er voor?) en voor vegetatiekartering van twaalf jaar. Inmiddels wordt in veel gebieden de tweede ronde vegetatiekartering of derde ronde florakartering volgens de SNL-normen uitgevoerd. Kim geeft aan dat dit het vergelijken van de karteringen makkelijker maakt*, en veranderingen in gebieden meer inzichtelijk worden. 'Al is er ook best wat aan te merken op SNL. Bijvoorbeeld dat de te inventariseren soorten misschien niet voor elk gebied altijd even gelukkig gekozen zijn. Maar het systeem omgooien zal ertoe leiden dat de resultaten moeilijker te vergelijken zijn.' Het lijkt hem daarom beter het huidige SNL-monitoringssysteem voort te zetten.

Wintermaanden

Na een paar uur lopen nemen we afscheid. Kim Lotteman loopt door naar het deel met grotere stukken trilveen. De inventarisatie zit er bijna op. Straks thuis en vooral in de wintermaanden, gaat hij alles uitwerken, kaarten maken en rapporten schrijven. En alweer plannen maken voor volgende rondes.<

redactie@vakbladnbl.nl